Ezop'un masalları, Roma'da Phaedrus (M.Ö. 1. yy.) tarafından Latinceye çevrildi ve Avrupa'da büyük bir etki yarattı. Ancak fablın en önemli dönüm noktalarından biri, 17. yüzyılda Fransız edebiyatçısı Jean de La Fontaine tarafından yeniden yorumlanmasıdır. La Fontaine'in fablları, sadece çocuklara hitap eden hikâyeler değildi.

Bazen bir masal dünyayı değiştirebilir

SEMRA AYDIN MANİSA

Foto: Shutterstock.com

Bir hikâye, yalnızca anlatılan bir olaydan ibaret değildir. Hikâyeler, bize dünyayı gösterir, hayal gücümüzü besler ve bazen de düşündürerek dersler çıkarma fırsatı sunar. Fabl, insanlığın en eski anlatı geleneklerinden biridir ve çocuk edebiyatının temel taşlarından biri olarak kabul edilir. Bu türde hayvanlar konuşur, bitkiler düşünür, cansız varlıklar bile insan gibi hissetmeye başlar. Ancak tüm bunlar sadece eğlence için değildir; her fablın arkasında derin bir anlam, öğüt ya da toplumsal eleştiri yatar.

Peki, fabl nasıl doğdu, zaman içinde nasıl değişti ve bugün çocuk edebiyatındaki yeri nedir?

Dünyada Fabl Geleneği: Ezop'tan La Fontaine'e

Fablın kökleri, insanlığın en eski sözlü anlatı geleneklerine dayanır. Antik Yunan'da Ezop *(M.Ö. 6. yy.)*, fabl türünün en bilinen temsilcilerinden biridir. Ezop'un fablları kısa, net ve didaktik anlatılardır. *"Kurt ile Kuzu"* ve *"Tilki ile Üzüm"* gibi hikâyeler, insanların zaaflarını, adaletsizliği ve kurnazlığı anlatır.

Ezop'un masalları, Roma'da Phaedrus *(M.Ö. 1. yy.)* tarafından Latinceye çevrildi ve Avrupa'da büyük bir etki yarattı. Ancak fablın en önemli dönüm noktalarından biri, 17. yüzyılda Fransız edebiyatçısı Jean de La Fontaine tarafından yeniden yorumlanmasıdır. La Fontaine'in fablları, sadece çocuklara hitap eden hikâyeler değildi. Toplumsal düzeni, siyaseti ve insan karakterlerini eleştiren, zaman zaman mizahi, zaman zaman sert bir üslupla yazılmış eserlerdi. *"Ağustos Böceği ile Karınca"*, *"Karga ile Tilki"*, *"Aslan ile Fare"* gibi hikâyeler, günümüzde hâlâ dünyanın dört bir yanında okunmaktadır.

Ancak La Fontaine'in fablları zamanla eleştirilere de maruz kalmıştır. Jean-Jacques Rousseau, *"Emile"* adlı eserinde fabl türünü çocuk eğitimi açısından sakıncalı bulmuş, çocuklara iyiliği öğretmek için kötülüğü anlatmanın yanlış olduğunu savunmuştur. Günümüzde de bazı eleştirmenler, fabların çocukları fazla katı ahlaki yargılarla sınırlayabileceğini düşünmektedir.

Doğu'da Fabl: Beydeba ve Kelile ve Dimne

Batı dünyasında fablın temsilcileri Ezop ve La Fontaine iken, Doğu edebiyatında Beydeba'nın *"Kelile ve Dimne"* adlı eseri fabl geleneğinin en önemli örneklerinden biridir.

Hindistan kökenli bu eser, M.S. 3-4. yüzyıllarda Beydeba tarafından yazılmış ve daha sonra Arapçaya, Farsçaya ve Osmanlı Türkçesine çevrilmiştir. Kelile ve Dimne'de de hayvanlar konuşur, hükümdarlarla vezirler arasında geçen olaylar sembolik bir dille anlatılır. Ancak Batı'daki fabllardan farklı olarak, Doğu fabları toplumsal eleştiriden çok yönetim sanatına, bilgelik ve ahlak öğretisine yöneliktir. Bu yönüyle, Batı fabları bireyin kusurlarına odaklanırken, Doğu fabları daha çok devlet yönetimi ve toplumsal düzen üzerine mesajlar vermektedir.

Türkiye'de Fabl Geleneği: Osmanlı'dan Günümüze

Türk edebiyatında fablın izleri tasavvuf, halk hikâyeleri ve divan edebiyatında görülmektedir. Mevlana'nın *"Mesnevi"*sinde yer alan bazı hikâyeler fabl geleneğine benzemektedir. Özellikle Şeyhî'nin *"Harname"* adlı eseri, bir eşeğin yaşadığı olaylar üzerinden